

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Porušení důležité povinnosti v dopravě jako předpoklad vzniku trestní odpovědnosti podle § 143 odst. 2 a § 148 odst. 1 trestního zákoníku

S pojmem porušení důležité povinnosti se lze v praxi nejčastěji setkat u trestných činů spáchaných v rámci provozu na pozemních komunikacích. Ačkoliv je tento pojem obsažen ve skutkové podstatě hned několika trestných činů, není trestním zákoníkem přímo definován. Jeho význam, jakož i podmínky jeho použití při kvalifikaci konkrétních skutků postupně dovozuje judikatura Nejvyššího soudu.

TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

První z výše uvedených skutkových podstat je obsažena v § 143 odst. 2 zákona č. [40/2009](#) Sb., *trestní zákoník* (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“). Podle odst. 1 tohoto ustanovení bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti ten, kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt. Podle kvalifikované skutkové podstaty vymezené odst. 2 pak bude odnětím svobody na jeden rok až šest let potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. Tento pojem se dále pak vyskytuje také v základní skutkové podstatě ublížení na zdraví z nedbalosti obsažené v § 148 odst. 1 TZ, dle které bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti ten, kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. Zde je nutno podotknout, že pojem porušení důležité povinnosti obsahují také další skutkové podstaty, např. u trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 TZ, šíření nakažlivé lidské nemoci dle § 152 TZ, nebo ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty dle § 156 TZ. Vzhledem k zaměření tohoto článku a relevantní judikaturu uvedenou níže, se však dále bude pracovat pouze s § 143 odst. 2 a § 148 odst. 1.

Za důležitou je v zásadě možno pokládat takovou povinnost, jejíž porušení v daném případě zpravidla podstatně zvyšuje nebezpečí pro lidský život nebo zdraví. Usmrcení z nedbalosti, které je následkem porušení takové povinnosti pachatelem, se tak stává okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby.[1] Důležitá povinnost může vyplývat kromě zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce pachatele také ze zákona. V praxi se bude jednat o mnoho zákonů ze všech odvětví lidské činnosti, zejména o normy technického a bezpečnostního charakteru. Pro účely tohoto článku se omezíme pouze na normy související se silničním provozem.

Povinnosti řidiče motorového vozidla v silničním provozu jsou stanoveny zejména zákonem č.

[361/2000](#) Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů v platném znění (dále jen „*zákon o provozu na pozemních komunikacích*“). Uvedený zákon nicméně důležitou povinnost v dopravě nijak nedefinuje a trestní zákoník na něj nemá, jak přímo navázat. Taxativní výčet důležitých povinností řidiče tak není možný. Význam porušení kterékoli právní povinnosti je přímo závislý na konkrétní dopravní situaci. Typické případy, kdy závadné jednání řidiče je považováno za porušení důležité povinnosti uložené podle zákona, byly dovozeny pouze judikaturou. Především jde o řízení motorového vozidla pod vlivem požitého alkoholu, dále o nepřiměřeně rychlou jízdu, hlavně v zatáčce, již se vozidlo dostane do protisměru, předjíždění v místech, kde je to zakázáno, couvání s nákladním autem na veřejném prostranství při nedostatečné přehlednosti bez zajištění další náležitě poučenou osobou, nesledování technického stavu vozidla, zejména účinnosti brzd, o nichž řidič ví, že řádně nefungují, porušení předpisů o zastavení nebo zmírnění rychlosti jízdy za situace vytvořené vjezdem na silnici s předností v jízdě, na železniční přejezd, do nepřehledné zatáčky apod.[2]

Jak vyplývá z konstantní judikatury Nejvyššího soudu, ne v každém porušení dopravního předpisu, lze spatřovat porušení důležité povinnosti. Již v roce 1971 tehdejší Nejvyšší soud SSR judikoval, že porušení důležité povinnosti při provozu na silnicích je zejména takové porušení povinnosti řidiče motorového vozidla, které s ohledem na sílu, rychlost a hmotnost motorových vozidel může mít za následek vážnou dopravní nehodu a které podle všeobecné zkušenosti takový následek skutečně často mívá.[3]

Relevantním judikátem z poslední doby je v této problematice usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 944/2015. K řízení před Nejvyšším soudem se věc dostala skrze dovolání obviněného, který byl uznán vinným přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 TZ. Tohoto přečinu se podle skutkových zjištění soudu prvního stupně dopustil tím, že na křižovatce hlavní pozemní komunikace s vedlejší pozemní komunikací, jako řidič dodávky při jízdě po hlavní silnici, v důsledku překročení maximální povolené rychlosti o 32 až 44 km/h a následné nemožnosti zabránit střetu, narazil do osobního auta vyjíždějícího v rozporu s § 22 odst. 1 zákon o provozu na pozemních komunikacích z vedlejší silnice. Při nehodě utrpěl řidič osobního vozidla těžká poranění, na jejichž následky o dva dny později zemřel.[4]

Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání, ve kterém poukazoval na jednání poškozeného, který porušil svoji povinnost dát přednost v jízdě vozidlu jedoucímu po hlavní silnici. Obviněný nerozporoval vlastní překročení nejvyšší povolené rychlosti, trestní odpovědnost řidiče jedoucího po hlavní silnici je však dle jeho názoru dána pouze výjimečně, a to, pokud jsou splněny další okolnosti, k nimž je třeba vždy přihlídnout a zohlednit je. K vyvinění řidiče jedoucího po vedlejší silnici, který porušil svou povinnost dát přednost v jízdě, může dojít pouze v případě extrémního porušení povinnosti řidiče jedoucího po hlavní silnici spočívajícího v překročení maximální povolené rychlosti o více než jednu třetinu. Nejde-li o takové překročení, se zřetelem k přehlednosti předmětného úseku silnice, nelze dle obviněného v jeho případě vyvozovat trestní odpovědnost. Soud druhého stupně tuto argumentaci neuznal a odvolání zamítl.

Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu měl naopak závažné pochybnosti o naplnění znaku skutkové podstaty spočívajícího ve spáchání činu porušením důležité povinnosti obviněným ve smyslu § 143 odst. 2 TZ. Soud judikoval, že: „*k naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku je nezbytné, aby porušení konkrétní povinnosti považované za důležitou bylo v souladu s principem gradace příčinné souvislosti zásadní příčinou vzniku následku (účinku). Jestliže při vzniku následku spolupůsobilo více příčin (např. jednání pachatele a poškozeného), je třeba z hlediska povahy znaku „porušení důležité povinnosti“ vždy zkoumat konkrétní okolnosti skutku (srov. č. [36/1984](#) Sb. rozh. tr.) a zvláště hodnotit význam a důležitost každé příčiny pro vznik následku. Je-li rozhodující příčinou způsobeného*

následku v podobě usmrcení poškozeného např. jeho významné spoluzavinění při dopravní nehodě, nelze zpravidla dovodit, že pachatel spáchal trestný čin usmrcení z nedbalosti tím, že porušil důležitou povinnost, která mu byla uložena zákonem.“[5]

Nejvyšší soud v tomto případě shledal dovolání důvodným, zrušil rozsudek soudu prvního stupně i usnesení odvolacího soudu a přikázal věc soudu prvního stupně k opětovnému projednání s tím, aby se nově vypořádal s otázkou míry zavinění obviněného na posuzované dopravní nehodě a jeho kauzálním významu pro vzniklý následek.

Na výše zmíněné rozhodnutí velkého senátu navázal Nejvyšší soud krátce poté usnesením sp. zn. 6 Tdo 903/2016, z jehož závěru vyplývá, že „při zkoumání naplnění znaku porušení důležité povinnosti pachatelem v konkrétně posuzovaném případě hodnotit kauzální význam jednání poškozeného a závěr, zda je aplikace uvedeného zákonného znaku při kvalifikaci skutku pachatele odůvodněna, je třeba učinit s přihlédnutím k posouzení vlivu jednání osoby, u níž konkrétní účinek (a tím následek jako znak objektivní stránky) upravený příslušným ustanovením tr. zákoníku, jehož aplikace přichází s ohledem na konkrétní zjištění posuzovaného skutku v úvahu, nastal. Jinak vyjádřeno, při kvalifikaci činu pachatele se zohledňuje spoluzavinění osoby, k jejíž ochraně (ochraně jejího života a zdraví) je předmětné ustanovení určeno. Pokud se kauzální význam jejího jednání projeví v takovém rozsahu, jenž je srovnatelný s kauzálním významem pachatele činu, pak – s ohledem na zásadu gradace příčinné souvislosti – není odůvodněn závěr o naplnění znaku porušení důležité povinnosti, neboť její důsledky (obvyklé přivození závažnějších následků činu pachatele) jsou v podstatné míře poznamenány právě vlastním spoluzaviněním osoby zákonem chráněné, tj. poškozeným.“[6]

Posouzení, kdy lze na základě porušení důležité povinnosti dovodit použití druhého odstavce § 143 TZ a tedy i použití vyšší trestní sazby souvisí tedy v souladu s judikaturou úzce také se zásadou gradace příčinné souvislosti. Ne každé jednání, které je příčinou trestněprávně relevantního následku je stejnorodé a na stejné úrovni, naopak může vyjadřovat rozličné stupně způsobení následku. Stupeň způsobení následku může být u každého jednání různý, různé příčiny a podmínky mají tedy na jeho způsobení různý vliv. Je potřeba posoudit každé jednání, které směřovalo k následku zvlášť, ale v souvislosti s ostatními tak, aby bylo možné jasně určit, co přesně a do jaké míry vedlo v konečném důsledku k porušení zájmu chráněného trestním právem.[7] Není-li možné toto konkrétně určit, anebo došlo-li k porušení povinností uložených zákonem na více stranách, nelze bez dalšího dovodit trestní odpovědnost řidiče, a zejména pak použití vyšší trestní sazby v souvislosti s porušením povinnosti vnímané jako důležité.

Důležitá povinnost, jejíž porušení podmiňuje použití vyšší trestní sazby dle § 143 odst. 2 TZ a vznik trestní odpovědnosti dle § 148 odst. 1 TZ, se vztahuje na právní předpisy z mnoha odvětví lidské činnosti. V rámci silniční dopravy navazuje na povinnosti řidiče motorového vozidla stanoveny zejména zákonem o provozu na pozemních komunikacích. Jako taková však není zákonem vymezena. V praxi se jedná o takovou povinnost, jejíž porušení může mít za následek vážnou dopravní nehodu a které podle všeobecné zkušenosti takový následek skutečně často mívá, typicky např. řízení motorového vozidla pod vlivem požitého alkoholu. Porušení konkrétní povinnosti považované za důležitou však musí být dle ustálené judikatury v souladu s principem gradace příčinné souvislosti zásadní příčinou vzniku právně relevantního následku. Jestliže při vzniku následku spolupůsobilo více příčin, např. jednání pachatele a poškozeného, je třeba z hlediska povahy znaku porušení důležité povinnosti vždy zkoumat konkrétní okolnosti skutku, zvlášť hodnotit význam a důležitost každé příčiny pro vznik následku a trestní odpovědnost při porušení důležité povinnosti tak nelze dovodit bez dalšího.

Mgr. Filip Mamrila,
advokátní koncipient

JUDr. Petr Toman, LL.M.,
partner

[TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490
Fax: +420 224 920 468
e-mail: ak@iustitia.cz

[1] Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, str. 543

[2] ŠÁMAL, Pavel. § 143 [Usmrcení z nedbalosti]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. Trestní zákoník (EVK). 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1500. ISBN 978-80-7400-428-5.

[3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 14. 9. 1971 sp. zn. 2 Tz 85/71, uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 33/1972, část trestní

[4] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.02.2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015, uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 32/2016, část trestní, k dispozici >>> [zde](#).

[5] k dispozici >>> [zde](#).

[6] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.7.2016, sp. zn. 6 Tdo 903/2016, uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 32/2017, část trestní, k dispozici >>> [zde](#).

[7] Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, str. 196

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)